

Holekove so se prodale in prišle v tuje roke. In Nežika, ali ni takšna, da bi jo čez pas obsegel s palcem in žugavcem in da bi ji obraz pokril z dlanjo prav lahko? Tak je ta gosposki svet!

Zdaj pa, če mi ga plačate še poliček, vam bom hvaležen; potlej bom pa šel, ker jutri moram zgodaj gnati na pašo. Povem vam, vaški kravar biti ni prelahko, ni prelahko! Bog se nas usmili, usmili!

Vidite, tako-le je bilo in tako je naše življenje, kakor ta-le poliček. Če je napolnjen, sem vesel, da je poln in ga bom pil; žalosten pa, da bode zopet prazen. Če je pa prazen, je žalost, da je prazen in veselje, da bo zopet poln, poln. Takole je naše življenje! Pa žalost, pa veselje vkup! Tako vam pravim!

II.

Moj sin!

Stari Anton Kimovec je bil ves čas svojega življenja velik revež na zemlji! Za svojim očetom je dobil podrto kočo in raztrgan laz tam gori na Rebri, da se je moral truditi in truditi, če si je hotel pridobiti vsakdanjega ovsenjaka.

Ko pa je stopil v sveti zakon, ga je naš gospod Bog udaril s tako žensko, da me je še sedaj groza, če se je spominjam. Pri delu mu

ni prav nič pomagala. A v hiši mu je ukradla, kar je dosegla! In to, kar je ukradla, je kolikor največ mogoče zapila z žganjem. In če se je Anton zvečer vračal proti domu od težkega dela, je naletel pogostoma svojega zakona slabšo polovico v jarku ali pa sredi pota ležečo. Vaški otročaji pa so kričé hrumeli krog nje. Ali potrpežljivo jo je vselej naložil na svoje rame, jo odnesel v kočó ter ji odpuščal — ker je bila mati njegovemu otroku!

In ko jo je pobrala smrt, in ko smo jo bili zagrebli v tisto rumeno prst tam gori pri svetem Lovrencu, je stal Anton Kimovec žalostno pri strani in po licih so mu rinile debele solze.

«Možje», je dejal, «škoda je je, da je umrla! Človek se vsega privadi! In če sem zaboje in predale dobro zaklepal, mi še vzeti kaj ni mogla! Škoda, da je umrla!»

Za njo mu je ostal otrok, sin. Tega svojega otroka pa je imel Anton Kimovec silno rad. Necega jutra, ležeč na trdem svojem ležišču, pa si je hipoma domislil, da je njegovo življenje, če se stvar natanko pretehta, vendarle težavno! In tedaj je Anton Kimovec prišel do sklepa, da mu mora sin v šolo, da ne bode moral nositi gnoja v košu na plečih in da mu ne bode treba stradati.

V resnici ga je vlekel v Ljubljano! In stopil je pred patra Kalista, ki je bil tedaj gospodar pri frančiškanih, in poljubil mu je belo roko

ter izprosil, da je smel sin vsako opoldne prihajati na tisto slabo, ali vendar dobro kosilo.

Anton pa je potem, kadar je le mogel, lezel v Ljubljano, «Tončka gledat». S sabo je jemal kos črnega kruha, da ga je jedel med potjo. Pil pa je iz studencev krog ceste. Časih si je oprtal koš, v katerem je bila «hrana» za sina, in potem sopel v sončni vročini do mesta. Gotovega denarja ni zapravil nikdar! Pač pa so ga končno pričeli spoznavati dobrosrčni vozniki in vabili so ga, kadar je požiral prah po cesti, da je odložil in prisedel. In tedaj bi ga vi bili morali čuti, kako je tem voznikom vestno pripovedoval, da hodi sina gledat; da je to otrok, kakor si ga le želeti more; kako da so očetje gospodje frančiškani zadovoljni ž njim, in kako da mu napravlja le veselje in veselje!

In res, otrok je dobro delal! Leto za letom je bil «prvi», in prinašal je zlate knjige domov. Z očetom sta prihajala skupno v cerkev. Staremu pa se je videla velika sreča na obrazu, da smo mu zavidali vsi, ki smo imeli slabe in razposajene otročaje.

Ko pa je bilo dokončanih osem šol, je moral Kimovec prodati svoj laz, in ko je sin dokončal visoke šole, je bila prodana tudi kočar! Stari pa je potem po vasi gostoval ter se živil od svojih rok. A vi si ne morete misliti, koliko del da je bil učen! Po zimi je pletel koše, po večerji pripovedoval za kos kruha otrokom prav-

ljice ali pa molil družini posebne in dobrodejne molitvice. Iz bezgove grče je rezljal pipe, iz lipovega lesa pa žlice! In če je ravno tako prišlo, je legel spat, dasi ni bil ves dan nič gorkega zaužil! Pomladi je zahajal na delo ter kosil ali kopal za malo denarjev ves ljubi dan. Poleti pa je nabiral borovnice, kril slamnate strehe, popravljaj in vezal lonce, prodajal sol od hiše do hiše ter živel skoraj ob samem kislem mleku. Jeseni je zopet smukal brinje, iskal maline, strgal smolo od smrek ter pobiral žir po bukovju. Tako si je napravljaj krajcarjev, katere je potem sinu pošiljal. Ali sam je bil siromak, da večjega ni treba iskati! Če je takisto bos, s sklonjenim truplom in z globoko ležečimi očmi plazil se okrog, se je moral smiliti vsakemu. In smilil se je tudi nam vsem!

Leto za letom je preteklo, in leto za letom je postajal Kimovec večji siromak! Sin pa mu je bil med tem nekje tam v Nemcih postal velik gospod in denarjev si je služil, kolikor je le hotel. Vsaj tako so pravili! Na starega svojega očeta pa je bil čisto pozabil. Otrok pozna svoje roditelje le toliko časa, dokler mu morejo kaj dati! Potem pa kot ptica na veji odfrči ter pozabi na domače svoje gnezdo!

Mi pa smo stikali glave in govorili smo, da je takov sin malovreden, takov sin, ki pusti takega očeta stradati in revščino trpeti! Če pa je kdo staremu Antonu kaj enacega zinil, tedaj

mu je prikipela kri v lice in raztogotil in razsrdil se je: «Kaj, moj sin nehvaležen? Moj sin! Moj Tonček! Boste že videli, kako me bo še podpiral na stara moja leta! Sedaj, sedaj pa še ne more! Ko bi le vi imeli take otroke!»

Nekega dne je ta sin res prišel v vas. Tako skrivno je prišel, da ga nihče ni pričakoval. Nosil je svetlo brado, katera mu je segala čez prsi do obširnega trebuha. Močno se je bil zredil. A z očesom je gledal srpo, kakor jež. In nam vsem se je prav, prav zelo grd zdel! In grd je bil tudi!

Na gosposkem vozu se je bil pripeljal. Pri županu pa je obstal ter ondi z učiteljem in drugimi gospodi popival ves dan.

Doma pa je čepel stari in od veselja se je tresel, ker njegov sin je bil prišel!

«No, sedaj vidite, da je prišel moj sin! Moj Tonček! Ko bi le vi take otroke imeli!»

Pa preteklo je popoldne, in sin se ni spomnil, da ima v vasi starega očeta. Šele zvečer, ko je že bila tema, je pritaval k svojemu očetu ter mu potrkal na duri.

«Oče, ali spite?» je vprašal osorno.

«Kaj bom spal? Kako bom spal, če si ti tu, Tonček! Nikar tako ne vprašaj!»

Drugo jutro smo stali pred županom ter gledali, kako se je odpravljaj Kimovčev Tonče. Pri strani tik voza pa je stal stari oče, praznično oblečen in z odkrito glavo. A sin, zvalivši se

na voz, ga je komaj pogledal. In prav imenitno je dejal: «Oče, Vam sem pa pri županu nekaj pustil!»

Potem se je odpeljal, in starec je z žarečim obrazom zrl za vozom, dokler se ni skrnil za ovinkom. «Morda ga ne vidim nikdar več!»

In solze so mu silile v oko. Potem je stopil k županu. Ta pa mu je izročil trideset srebrnih dvajsetic. In te je prinesel k nam ter jih razkazoval in hvalil svojega sina, da ni bilo konca.

«Sedaj vidite! Sedaj vidite, kako me podpira na stare dni! To mi je sin! To mi je hvaležen sin! A vi ste govorili, da me je pozabil. Moj sin naj bi mene pozabil!»

Ali mi smo stvar bolje pregledali. Župan mu je bil sicer izročil trideset dvajsetic. A tega mu ni bil povedal, da mu je sin naročil, naj «staremu» vsak mesec daje le po eno dvajsetico! In laz in kočo mu je bil snedel s šolo! Sedaj pa mu je z dvajseticami plačeval skrbno, ali nespametno ljubezen! Od tedaj pa se je nam ta sin še veliko grji zdel, še veliko grji! Ali očetu se nismo upali povedati, kako da je bilo, da bi mu ne kalili veselja. Saj mu je moralo pravo spoznanje tako ali tako priti!

In to spoznanje je prišlo! Še tisto leto, ko je bil prejel prvo sinovo podporo, tiste dvajsetice! Proti jeseni se je stari Kimovec kakor cvet po tratinah hipoma posušil! Star je bil, a tedaj se je v malo dneh še veliko bolj postaral.

Ko pa je prvi sneg padel, je moral leči. In takoj smo vedeli vsi, da pomladi ne dočaka več. Na golih deskah je ležal skoraj in primanjkovalo mu je vsega. Sosedje smo imeli usmiljenje z njim. Ali človek, bolan človek in od miloščine živeč, to vam je uboga stvar! In dejali smo mu: «Piši sinu, da ti kaj pošlje! Laz in hišo ti je snedel, naj ti kaj da sedaj!»

«Kaj snedel? Kdo pravi snedel?»

In ves bolan in slaboten se je raztogotil ter nam dajal slabe priimke.

Ali končno je pa le poklical kruljavega Dolinčevega Tomažka, ki nam je tedaj pisaril pisma, kadar je bila potreba. In ta je v tistih kruljavih, njemu podobnih črkah skljuval pismo na Kimovčevega Tončka. In pisal mu je, da je oče bolan, da nima ne jesti ne piti, tudi ne postrežbe in ne gorke in mehke postelje; in da naj torej kaj pošlje, kaj dá bolniku!

In čakali smo deset dni, čakali smo dvajset dni — in ali mislite, da je prišel odgovor? Oni še odgovoril ni!

«Vidiš, ničesar ti ne pošlje, ničesar ti dati noče, ta grdi tvoj sin!»

Tako smo govorili. Pa takoj je bil ves razjarjen: «Molčite mi! Pisma ni prejel! Saj se še pisma z denarji izgube, pa bi se tako brez denarja ne! Pismo se je izgubilo! Da bi mene moj sin zapustil, tega še misliti ni treba! Tako vam povem!»

A Dolinčev Tomažek je moral zopet sestiti in zopet je skljuval pismo, in poslali smo ga sinu.

In prišel je tudi odgovor! V nedeljo popoldne smo sedeli v tisti Gabrčevi podstrešni luknji, kjer je bil Kimovec vzel svoje stanovanje. In v čumnato je birič, Sadarjev Korle, ki je takrat pisma prinašal, hipoma pomolil svojo glavo. Ali v roki je držal pisemce, tanko kot jesenski list.

Bolnik na postelji pa je od veselja vzkliknil: «Vidite, da mi piše! Sedaj vidite!»

Dolinčev Tomažek pa je vzel tisto pisemce, razpečatil pečat in privlekel na dan, kar je bilo pisanega. In list je razgrnil, obračal ga na vse strani ter gledal pod mizo, če ni pri razpečatenju kaj padlo na tla! Ali denarja ni bilo!

«Denarja ni!»

«Kaj mi hoče denarjev pošiljati! Sam pride! sam pride! Beri Tomažek, le beri!»

In staremu se je napel obraz. Tomažek pa je pričel kovati besedo za besedo:

«Ljubi oče! Pišete mi, da ste bolni. Res je, da ste stari in pričakovati Vam je vsak trenutek smrtne ure! To je že tako na svetu in božja volja! Pišete, da naj bi sam prišel. Ne morem, imam preveč opravila. Pa če boste morali umreti, umrete tako ali tako, če jaz pridem ali ne! Kam pa ste tiste dvajsetice dejali? Po mojem mnenju bi jih morali vsaj polovico še imeti!»

Potem je še nekaj govoril, da mu zdravja želi in potlej je končal.

Starec pa je zaječal na trdem ležišču: «Ali je še kdo med vami, ki lahko prebere pisano pismo?» Oglasil se je Vratarjev Martinče. In vzal je list v umazano svojo roko ter trgjal iz njega besedo za besedo. Ali vse je bilo tako, kakor je bil Tomažek prebral!

Stari je silno prebledel in globoko je zdihnil: «Zdi se mi, da res ne mara za me!»

In kako težko je spravljal besede iz grla! Potem pa se je obrnil proti steni in ničesar ni hotel odgovoriti. Šele ko smo odhajali, se je obrnil in izpregovoril zamolklo: «Pa mu nikar ne pravite, da sem težko, prav težko umrl!»

Po noči pa je umrl. Prav ubožno smo ga pokopali. Na grobu ni spominka. Vsako pomlad zraste na njem nekaj trave in osata. Ali po tem grobu nikdo ne povpraša.

Taki so ti naši otroci!

III.

Miha Kovarjev.

«Kaj boš zabavljal,
Miha Kovarjev,
Ki nimaš nič dnarjev!»

Tako se je pelo v Petelinčkovi gostilni. A glasovi, ki so peli, ne rečem, da so bili čisti in jasni. Pel je tudi Lozarjev Jurče z raztrganim